

Rond en groen

De piramiden van Ronse

/LEAD/

Volgens de Vlaamse streekauteur Omer Wattez (1857-1935) is Ronse de ‘Parel van de Vlaamse Ardennen’. Deze eretitel heeft de stad grotendeels aan zijn geaccidenteerde ligging te danken. Het gebied is omringd door het heuvellandschap van de Vlaamse Ardennen (Kluisberg, Hoogberg-Hotond, Le Trieu, Muziekberg,...) en de Région des Collines, net over de taalgrens, in Henegouwen. Deze glooiingen oefenden al vroeg een aantrekkingskracht uit op de mens. Naast meerdere vondsten uit de steentijden danken de heuveltoppen hun archeologische bekendheid vooral aan enkele grafheuvels uit de bronstijd (2100 v.Chr. – 800 v.Chr.). In de periode dat in Egypte piramiden voor de farao’s gebouwd werden, legde men in onze streken ook indrukwekkende monumenten voor de doden aan. Wellicht zijn het eveneens getuigen van het leven en werk van zeer belangrijke mensen en komen ze aldus met de piramiden overeen. Natuurlijk zit er verschil in de vorm en in de begroeiing, maar het basisidee blijft hetzelfde.

/LEAD/

De grafheuvel verspreidt zich gedurende de bronstijd en jongere periodes over het grootste deel van Noordwest-Europa. De opbouw is vrij eenvoudig: het zijn ronde, aarden heuvels die een graf(kamer) bedekten. Voorbeelden met een diameter van meerdere tientallen meters en een hoogte van ettelijke meters zijn geen uitzondering. Rondom de heuvels creëerde men een duidelijke grens tussen de wereld van de levenden en de doden. Die afbakening symboliseerde men door een cirkel van palen (een ‘palenkrans’) te plaatsen, of door één of meerdere grachten rond de heuvel te graven. Hoewel latere bijzettingen mogelijk zijn, is een grafheuvel in essentie opgericht voor één persoon. Deze werd doorgaans gecremeerd op een brandstapel buiten het monument. Men verzamelde na het branden de resten van de crematie en zette deze bij in een grafkuil die tenslotte bedekt werd door het heuvellichaam.

Door hun specifieke ligging en hun omvang blijven sommige grafheuvels tot vandaag zichtbaar in het landschap. Voorbeelden zijn te vinden in de Vlaamse Ardennen, de Kempen en Waals-Brabant. Die zichtbaarheid zorgde ervoor dat het archeologisch onderzoek van deze grafrelicten reeds in de 19de eeuw op gang kwam, maar uiteindelijk ook te vroeg tot stilstand kwam; men dacht de meeste monumenten onderzocht te hebben. Recente opgravingen tonen echter aan dat het aantal grafheuvels veel groter moet geweest zijn dan aanvankelijk werd aangenomen. Door duizenden jaren landbouw en erosie op het Vlaamse platteland is de meerderheid bovengronds niet meer zichtbaar maar op vele plaatsen komen de monumenten voor de doden op slechts 40 tot 50cm onder onze voeten weer tot leven. De heuvels mogen dan zelf niet meer bewaard zijn, de grachten, de sporen van de palenkransen en soms ook nog de graven getuigen nog steeds van hun vroegere grootsheid.

cirkels voor de rijken

Een groot stadsontwikkelingsproject op de terreinen van ‘De Kloef’, vlakbij het centrum van Ronse, gaf aanleiding tot een archeologisch onderzoek uitgevoerd door de archeologische dienst van SOLVA. Een nieuw aan te leggen stadspark (De Stadstuin), omgeven door een

woonzone, zal in de toekomst het groene hart van de stad vormen. Dit gebied bevindt zich op een natuurlijke heuvel die het centrum van de stad domineert. Dichtbij de top kwamen drie grafcircels uit de bronstijd aan het licht. Bovengronds was niets meer te zien van deze monumenten maar ondergronds troffen de archeologen de grachten aan die ze oorspronkelijk begrensden. De twee grootste cirkels hebben een diameter van 31m tot 33m. Eén hiervan had een indrukwekkende gracht met een breedte van 2,3m tot 5,5m, en een diepte van 0,9 tot 1,7m. De grond die bij de aanleg van de gracht werd uitgegraven, gebruikte men om de heuvel aan de binnenzijde van de cirkel op te werpen. Zonder rekening te houden met de erosie sinds de bronstijd, gaat het om meer dan 750m³: meer dan 1500 ton aarde die bij het graven van deze gracht vrij kwam! De mankracht die hiervoor nodig was, maakt duidelijk dat de aanleg van dergelijke grafheuvels het werk was van een hele gemeenschap. Het waren geen jarenlange monsterprojecten, zoals de aanleg van de Egyptische piramiden, maar het was zeker ook niet het werk van een verloren weekend. Zonder twijfel waren de monumenten uit de bronstijd enkel bestemd voor personen met een hoge status binnen hun gemeenschap.

De hoogst gelegen cirkel te Ronse is door middel van een radiokoolstofdatering te plaatsen op de overgang van de steentijden naar de bronstijd (2200-2000 v.Chr.). Dit maakt dat hij tot de oudste grafcircels uit de wijde regio behoort. Een paar eeuwen later richtte men vlakbij een tweede, nog grotere en een derde, kleinere grafheuvel op. Enkel in de centrale zone van de grootste cirkel kwam een klein crematiegraf tevoorschijn. De studie van de menselijke resten in het graf zal ons hopelijk meer vertellen over de overledene.

sacrale velden

Prehistorische grafheuvels bleven in vroegere tijden door hun omvang vaak lang zichtbaar in het landschap (zoals u ook kunt lezen in de reportage over Beerse), en ze waren daarom fascinerend voor de mens. Zelfs al wist je niks meer over de mensen die duizenden jaren daarvoor deze heuvels hadden aangelegd, zag je toch duidelijk dat het hier niet om natuurlijke landschapsvormen ging. Er moest iets meer aan de gang zijn, een doel en betekenis, en zoals vrijwel altijd kreeg het onbekende een boven- of onderaardse symboliek. Een mengeling van respect, angst en interesse was het resultaat. Dit uitte zich ondermeer in de bijzetting van overledenen uit jongere periodes vlakbij of in de omgeving van de oudere grafmonumenten. Te Ronse werden in de Romeinse periode de lager gelegen delen van het terrein als begraafplaats in gebruik genomen, waarbij men de zone met de grafheuvels echter netjes heeft gemedend. Dit wijst erop dat de heuvels meer dan twee millennia later waarschijnlijk nog steeds bovengronds zichtbaar waren en respect genoten. Dit verschijnsel sterkt het vermoeden dat de gebieden met grafheuvels gedurende lange tijd een sacrale betekenis behielden. Deze plaatsen bleven in het cultureel geheugen gegrift als symbolische ankerpunten in het landschap. Men wou er in de buurt worden begraven maar toch niet te dicht. Dat is trouwens vaker zo met de getuigen van de dood in het verleden. De piramiden kan je wel bezoeken, maar niet echt verstoren. Naar verluidt hangt er trouwens een vloek...

2012

